

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Icke-kommersiell-Inga bearbetningar 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.5/se/> eller skicka ett brev till Creative Commons, 171 Second Street, Suite 300, San Francisco, California, 94105, USA.

Östtimor går mot mitten

Östtimors nya koalitionsregering är ett klart steg mot mitten.

När väljarna i Östtimors första riktiga parlamentsval den 30 juni gav Fretilin 29 % av sina röster, så var det ett klart steg mot mitten. I det gamla parlamentet, som ursprungligen valdes som en konstituerande församling 2001, hade Fretilin 58 %.

Koalitionsregeringen leds av det näst största partiet, det nya CNRT, som är ett liberalt parti och deras koalitionsparter är det socialdemokratiska ASDT-PSD samt det liberala PD. Premiärminister är den förre presidenten Xanana Gusmão.

Bakgrund

Eftersom Östtimors författning föreskriver femåriga valperioder, så är årets president- och parlamentsval fem år efter självständigheten 2002 ordinarie val.

Både presidentvalet i april-maj och parlamentsvalet i juni 2007 har naturligtvis präglats av den kris i Östtimor som bröt ut i början av 2006 och vars följderna ännu tydligt syns, åtminstone i huvudstaden Dili. En stor

grupp militärer protesterade mot diskriminering inom försvaret. Så småningom avskedades omkring 600 soldater, en tredjedel. De demonstrerade mot avskedandena och i samband med detta utbröt våldsamma kravaller och eldstrider mellan militär och polis med flera döda. Plundring och mordbränder blev vanligt och över 100.000 människor lämnade sina hem och tog sin tillflykt till tillfälliga läger. I samförstånd inkallade den dåvarande presidenten Gusmão och den dåvarande premiärministern Mari Alkatiri utländska trupper för att återställa ordningen. I juni 2006 tvingades Alkatiri att avgå och den dåvarande utrikesministern, Nobels fredspristagare 1996, José Ramos-Horta utsågs till ny premiärminister. Krisen är svår att förstå. Den hade åtminstone tre olika komponenter, gängvåldet med stora slagsmål, överfall och mordbränder - över 2.000 nedbrända hus, motsättningar inom polisen, inom militären och mellan polisen och militären samt den politiska.

Fretilins majoritet i det gamla parlamentet betydde att partiet bildade regering. Alkatiri, som under den indonesiska ockupationen levde i Mocambique, var premiärminister fram till sin avgång i juni 2006. Fretilin kan sägas vara ett vänsterparti.

Några år efter att Gusmão övertagit ledarskapet för det väpnade motståndet mot den indonesiska ockupationen, bröt han med Fretilin 1987, för att ge gerillan

Fortsättning på sidan 2

Fortsättning från sidan 1

en bredare nationell grund att stå på. José Ramos-Horta, en av grundarna av det socialdemokratiska partiet ASDT i Östtimor, som då var den internationellt mest framträdande av exiltimoreserna, anslöt sig genast till Gusmãos linje.

Fretilins politik under de fem regeringsåren betonar bland annat mer en utveckling av Östtimors oberoende än Gusmãos och Ramos-Hortas. De har arbetat för goda relationer, försoning, med de stora grannarna Indonesien och Australien.

Valresultat

I förra numret av Merdeka & ÖsttimorInformation, nummer 33, finns både en kort karakteristik av de partier som ställde upp i parlamentsvalet och valresultatet.

Fretilin blev alltså med 29 % av rösterna och 21 av de 65 mandaten, åter det största partiet. Men nu utan en egen majoritet, som i det gamla parlamentet. Någon slags koalitionsregering är således nödvändig fram till nästa parlamentsval 2012.

Koalitionsförhandlingar

Tämligen direkt efter valet föreslog president José Ramos-Horta att en enhetsregering skulle bildas. Både Fretilin och CNRT avvisade förslaget och började förhandla om en stor koalitionsregering tillsammans med CNRT:s allianspartier ASDT-PSD och PD. Tillsammans har CNRT, ADT-PSD och PD 37 platser i parlamentet. Fretilin och alliansen enade sig om att bilda regering den 16 juli och fortsatte förhandlingarna om vem som skulle bli premiärminister. Någon från Fretilin eller någon från alliansen?

Naturligtvis ville Ramos-Horta att den nya regeringen skulle vara klar till parlamentets öppnande den 30 juli. Men som vi förutspått så blev förhandlingarna mellan Fretilin lett av Mari Alkatiri, Östtimors förste premiärminister efter självständigheten, och alliansen ledd av Xanana Gusmão, som avslutade sin presidentperiod i maj, mycket svåra.

När förhandlingarna ännu måndagen den 6 augusti inte lett till något resultat gav president Ramos-Horta uppdraget att bilda ny regering till Xanana Gusmão.

Utnämningen utlöste omedelbart kravaller i Östtimor. Denna gång var de som våldsammast i Baucau där byggnader med internationella hjälporganisationers och regeringsorgans kontor sattes i brand. En marknad plundrades också. Minst sex personer skadades.

Regeringens sammansättning

Regeringen består av 12 ministrar och en vice premiärminister. Xanana Gusmão är både premiär- och försvarsminister. De flesta ministrarna är naturligtvis från CNRT, men flera saknar också anknytning till något parti. Gusmão har beklagat att så få av regeringens medlemmar är kvinnor, men bland andra finans-

Xanana Gusmão hos UD i Stockholm den 22 april 2002 tillsammans med Östtimorkommitténs Ann Larsson och FFP:s Thomas Petersson

ministern Emilia Pires är kvinna. Till regeringen räknas också några viceministrar och ett större antal statssekreterare.

Regeringens program

Regeringen har publicerat ett omfattande program för mandatperioden 2007-2012.

Det finns att läsa på engelska på internet, <http://www.laohamutuk.org/misc/AMPGovt/GovtProgramEng.pdf>.

Om vi sammanfattar den övergripande inledningen så tar den upp åtta frågor som regeringen kommer att arbeta med:

- 1 En grundlig reform av statsförvaltningen med syfte att ge den förmåga att effektivt arbeta för det allmänna bästa.
- 2 Medborgarnas friheter och rättigheter, mänskliga rättigheter och tolerans i en demokratisk stat i vilken laglydnad råder.
- 3 Utöver kampen mot fattigdom genom social och ekonomisk utveckling fördjupa och fortsätta arbetet för nationell enhet, fred och demokrati samt kämpa mot korruption och nepotism och förstärka den nationella suveräniteten och internationellt samarbete.
- 4 Jordbruket är en grundläggande del av de ekonomiska och sociala aktiviteterna i Östtimor med stor betydelse för livsmedelsförsörjningen, arbetstillfällena och levnadsvillkoren. Regeringen kommer att vägledas i sitt arbete inom detta område av regional utveckling, miljöhänsyn och utarbetandet av en strategisk plan för produktivitet och uthållighet.

- 5 Regeringen avvisar tanken på ett fattigt land med en befolkning som lever i misär och har mycket pengar i rika länders banker. Regeringen har för avsikt att använda landets naturresurser på ett kontrollerat och effektivt sätt för att förbättra befolkningens levnadsvillkor och investera i landets uppbyggnad. En nationell plan för utvecklingen, som involverar fler än regeringsorganen och politiker, ska garantera transparens i detta. Att utarbeta ett system oberoende av partierna för kontrollen får prioritet.
- 6 En grundläggande fråga är att minska de sociala skillnaderna och främja arbetslösas inkorporering i den nationella produktionen. Det är avgörande för ekonomisk tillväxt och därför för märkbara förbättringar av välståndet.
- 7 Regeringen tror att den privata sektorn är en grundläggande del av den nationella utvecklingen, därför att den skapar välstånd och sysselsättning. Den privata sektorn ska få stöd av staten, särskilt små och medelstora företag med inhemsk produktion, för att skapa fler arbeten. Dessutom kommer utländska investeringar att uppmuntras.
- 8 Regeringen ser skapandet av arbetstillfällen som ett prioriterat mål, särskilt för att sysselsätta unga timoreser ofta ansvariga för landets instabilitet. Politiska åtgärder, kortsiktiga ekonomiska program och projekt för att snabba upp skapandet av jobb och inkomster ska utarbetas. Även yrkesutbildning ska få hög prioritet.

Regeringen har också talat om de problem den vill försöka lösa före årets slut för att återfå förtroende för statens organ:

- Förbättra säkerheten i Dili och hela landet för att säkra återvändandet av dem som lever i läger till sina hem och ge dem hjälp att återta sina tidigare liv.
- Lösa petitionärernas problem genom att analysera och genomföra FN-kommissionens rapport, främja dialogen med F-FDTL och tillämpa åtgärder för social rättvisa.
- Inom ramen för hittills vidtagna åtgärder lösa problemet med Alfredo Reinado och hans grupp under förutsättning att lagarna tillämpas.
- Bidra till landsbygdens utveckling genom att se till att de av den föregående regeringen till distriktschefer utdelade medel används effektivt särskilt för sysselsättning av unga människor.
- Genomföra revisioner av offentliga organisationer för att främja transparent förvaltning och påbörja reformeringen av förvaltningen.
- Främja utvecklingen av den privata sektorn för att snabba upp landets ekonomiska utveckling och skapandet av arbetstillfällen särskilt för unga.

- Snabba upp utbetalningen av pensioner till frihetskämparna och deras arvingar och stifta lagar för socialt skydd av de mest behövande med prioritet för gamla.
- Anta en övergångsbudget fram till årets slut i enlighet med dessa prioriteringar.
- Förbereda en budget för budgetåret 2008 i enlighet med landets verkliga behov med syfte att gå vidare med en nationell utvecklingsplan, som möjliggör en radikal förändring av befolkningens levnadsvillkor, och en övergång till kalenderår som budgetår.

Regeringens vision för 2020 är:

- Ett välmående land i vilket alla timoreser har tillgång till mat, bostad och kläder.
- Ett land i vilket alla barn har tillgång till skolgång och åtminstone går i primärskolor.
- Ett land med låg spädbarnsdödlighet.
- Ett land i vilket hela befolkningen har tillgång till grundläggande hälsovård.
- Ett land i vilket det inte finns plats social och könsbaserad ojämlikhet.
- Ett land med den infrastruktur som krävs för bättre livskvalitet för medborgarna, uthållig utveckling och minskade regionala klyftor.
- Ett land i vilket alla timoreser har lönsam sysselsättning och arbetslösheten är obetydlig.
- Ett land i vilket en kultur av fred, stabilitet och tolerans råder.

Hur kommer det att gå?

För oss här i Sverige med begränsade kontakter med människorna i Östtimor är det ju nästan omöjligt att förutspå hur det kommer att gå. Men vi kan ändå försöka att analysera förutsättningarna.

Fretilin anser att den nya regeringen är olaglig och strider mot konstitutionen, därför att uppdraget att bilda regering inte gavs till Mari Alkatiri som representant för det största partiet. Fretilin kommer inte att samarbeta med regeringen.

Detta är kanske det mest illavarslande. Men betänk att under ockupationstiden var ståndaktighet nödvändig och berömvärd men idag är tolerans och kompromissvilja nödvändiga för att de demokratiska institutionerna ska kunna fungera.

Med tanke på Gusmãos handlande och utsagor under presidentperioden, så kan man anta att den nya regeringen med stöd av president Ramos-Horta kommer att betona försoning och samarbete med Indonesien och Australien i större utsträckning. Det kan komma att belönas med större välvilja ”västerifrån” mot regeringen och förvaltningen.

Som i så många utvecklingsländer är arbetslöshet, fattigdom och livsmedelsförsörjning grundläggande problem och regeringens förmåga att tillsammans med biståndsländer, FN-organ och idéella organisationer bearbeta dem, är nog av avgörande betydelse för dess framtid.

Oroligheterna under krisen har åter försämrat infrastrukturen i landet. Vägar, elektricitet, telekommunikation, vatten och avlopp är av största betydelse för utvecklingen liksom utbildning. Förhoppningsvis kan utbyggnaden av infrastrukturen och skolorna dra nytta av landets oljeintäkter. För mig framstår Världsbankens nyliberala politik och språkproblemen - portugisiska som undervisnings- och förvaltningspråk - som hinder på dessa två områden. Kanske är också användningen av USA-dollar som landets valuta ett hinder för att minska fattigdomen.

Gängvåldet - en etikett vi sätter på en stor del av våldet i Östtimor - måste få ett slut. Stora ungdomsgrupper, i ärlighetens namn mest pojkar och unga män, med slangbellor, stenar, stålplilar, slungor och påkar hotar och misshandlar inte bara varandra utan också "vanliga" människor och anlägger mordbränder. Många vittnar om drogpåverkan, som tar bort spärrarna mot våld, i en

redan våldsam kultur. Det finns också uppgifter om att ungdomarna får betalt för våldet! Som är etniskt och politiskt. Och det är detta som drivit flyktingarna från deras hem och hindrar dem från att återvända. Det är ingen tvekan om att sysslöshet och arbetslöshet är de främsta bakomliggande orsakerna.

Ett nytt problem landet och regeringen står inför är de omkring 100.000 internflyktingar som under krisen 2006 lämnade sina bostäder och ännu inte återvänt till dem. De bor nu till största delen i provisoriska läger med låg standard. En del har kunnat flytta till provisoriska bostäder. Hur ska de fås att känna sig tillräckligt säkra för att återvända och hur ska de nedbrända bostäderna repareras så att det finns något att återvända till?

Ett annat nytt problem är den förre chefen för militärpolisen Reinado, som anklagas för myteri och vapenbrott och fängslades i augusti 2006 och strax därefter rymde med ett 50-tal andra. Reinado har tidvis jagats av de australiska trupperna, men dessa har nu av regeringen beordrats att låta honom vara. Varför? På liknande sätt måste regeringen hantera de från armén avskedade petitionärerna.

Tommy Pollák